

Norges fremtidige statsform

Taler

Jørgen Løvland

Dato

28 oktober 1905

Sted

Stortinget

1 Noget af det sidste, vi hørte fra den foregaaende taler, gik ud paa, at man maatte bringe grundloven i orden. Jeg troede, det var hans og stortingets og alle norske borgeres forudsætning, at grundloven er i orden, at der ikke var tale om nu at bringe grundloven i orden.

5

Det er jo klart, at da kongen ophørte at fungere her i landet, saa stod nationen og i første linje dens repræsentation, stortinget, foran det spørgsmål: Hvilke forføininger skal her nu træffes? Skal vi gaa ind i en revolution, en revolution i god betydning, en omdannelse af vor forfatning, og bygge samfundet paa et nyt grundlag? Eller skal vi bevare forfatningen urørt paa alle punkter, og skal vi
10 bevare den norske samfundsbygning saaledes, saaledes som blev grundlagt den 17de Mai 1814, og slig, som vi har levet i denne bygning i de 90 aar ?

Det var spørgsmaalet, og stortinget valgte enstemmig den sidste vei. Man vilde
15 ikke gaa ind i samfundsomveltning, ind i revolution. Man vilde holde sig strengt og sterkt til bevarelsen og ikke alene til bevarelsen, men til forsvaret af og hævvelse af Norges forfatning.

Man kommer aldrig bort fra, at det var grundlaget, forudsætningen, og at det
20 var maalet for beslutningen af 7de juni. Det har givet sig det klareste udtryk i beslutningens udformning, og i hvad dertil sluttede sig: i adressen til kongen og henvendelsen til nationen, som blev oplæst i kirkerne. Vi var os det bevidst alle - jeg tør paastaa det. Det var ikke paa slump, vi gjorde det; det var drøftet og overveiet. Regjeringen havde drøftet situationen indgaaende sammen med
25 stortingets præsidenter, og jeg kan ikke for mit vedkommende erkjende, at der paa noget punkt var tvil om, at dette var grundlaget, og jeg tør paastaa, at det var stortingets opfatning. Jeg sigter ikke den enkelte repræsentant, som kan have en anden opfatning, for, at han skulde give et urigtigt referat af sin stilling, men objektivt seet, slig som sagen foreligger, baade dens forudsætning, dens

udformning og dens maal, var grundlaget at gjøre kongeriget Norge frit, selvstændigt uden at det længere var forenet med Sverige.

35 Jeg mener derfor, at der ikke er tale om at bringe grundloven i orden; jeg mener, grundloven er i orden, og vil vi fortsætte 7de juni-politiken, saa er det vor pligt som vor ret at haandhæve og hævde grundloven, som den er.

Skal man nu gaa til en konstituerende forsamling, eller skal man henvise forfatningsrevisionen udtrykkelig til næste storting? Nuvel, jeg vil ikke benegte
40 at en nation kan have ret til dette under overordentlige omstændigheder, overhovedet, paa disse felter, hvor der er tale om nationens suverænitet, er det jo vanskeligt at optrække grænser for, hvad nationen ikke har ret til, naar den har magt til det. Men det er det, jeg vil fastholde, at det er ikke 7de juni-politiken, men en ny politik, man vil føre os op i, det er en revisionspolitik, en
45 forfatningspolitik - den kan være meget god og nyttig; men det er den, som vil gjøre det, vi har gjort i sommer, til en samfundsomveltning, en samfundsomdannelse.

Dette er det standpunkt, som jeg tror, jeg tør sige, regjeringen har stillet sig paa.
50 Jeg tror, jeg kan sige paa regjeringens vegne, at vi har stillet os paa det standpunkt, at vi konsekvent skulde afslutte, hvad vi grundlagde og gjorde det første afgjørende skridt til den 7de juni.

Der kan fra det standpunkt seet ikke være megen opfordring, til at indlade sig
55 paa en diskussion om, hvad der er den hensigtsmæssigste form for en stat, kongedømme eller republik - fra det standpunkt, hvorpaa vi staar, at grundloven gjælder, at grundloven gjør Norge til et kongerige, at grundloven selv foreskriver, hvordan der skal gaaes frem, naar tronen bliver ledig, fra det standpunkt kan der, mener jeg, ikke være nogen særlig grund til at gaa langt ind i
60 prøvelsen af det spørgsmål: de to statsformer mod hverandre. Men da det spørgsmål jo trænger sig frem ved de forslag, som er stillet, finder jeg, at det vilde være urigtigt ikke at udtale ialfald min opfatning af det. Jeg tør i denne sag ikke tale paa regjeringens vegne. Regjeringens flertal staar her sammen om konklusionen, men om dens enkelte medlemmer har de samme præmisser, vil
65 jeg ikke udtale mig om: Hvad jeg om det spørgsmål siger, udtaler jeg som enkeltmand.

Jeg skal ikke fortabe mig i lange betragtninger over det; men den frie statsform,

70 som nutidens moderne samfund lever under, den har jo, som og enhver ved, angelsakserne, englænderne, udviklet - dels og længst hjemme paa de britiske øer, dels borte i Nordamerika. Der er ingen principiel modsætning mellem de statsformer, som englænderne har udviklet hjemme, og dem, som deres udflyttede landsmænd har udviklet i Nordamerika. De historiske forhold gav
75 forskellige forudsætninger for formen, og disse to dele af den engelske races politiske udvikling har gaaet jevnside og parallell, ikke stridende mod hverandre. Der har været en række af store statsmænd i Amerika og ikke alene betydelige statsmænd, men ogsaa mønsterværdige borgere med den store grundlægger eller første præsident i spidsen, det er sandt, og det kan jo ikke falde
80 nogen ind at ville trække sammenligning mellem disse og de europæiske arvelige konger - det er at ville sammenligne inkommensurable størrelser.

Men lad os derimod sammenligne dem med de statsmænd, som Englands historie har at fremvise under det konstitutionelle kongedømme, lad oss
85 sammenligne dem med statsmænd som lord Chatham, der levede paa frihedskrigens tid, op til nutidens engelske politikere, og med mænd som Robert Peel og Gladstone og mange andre. Der har vi de mænd, som de amerikanske præsidenter skal sammenlignes med, og det mener jeg viser, at det engelske konstitutionelle kongedømme giver ligesaa rig anledning for
90 begavelsen, for dygtigheden i folket og nationen til at komme fuldt til sin ret og gjøre sine evner og sit arbejde frugtbart for samfundet. Netop ved at stille disse to samfund, de forenede stater i Amerika og Englands kongerige, ved siden af hverandre med hensyn til politisk udvikling tror jeg, man faar praktisk, fra historien, fra livet selv vejledning til at bedømme disse to statsformers betydning
95 for samfundslivet. Og resultatet - det er forlængst historieskriverne komne til, og det tror jeg, enhver uhildet dømmende vil komme til - er det, at der er ingen principiel forskjel mellem disse statsformer i henseende til frihed for folket til at udvikle alle aandelige og materielle kræfter. Den mand, som ved siden af Léon Gambetta havde den største fortjeneste af at grundlægge den franske republik,
100 og som netop tog styret paa det vanskeligste tidspunkt og med sin behændighed kjørte vognen og tøilede de splittende og stridende kræfter ind under en fælles opfatning, den samme Thiers har sagt: Jeg har fundet mere af personlig frihed og mere i det hele tatt af frihed i London end i Washington; naar jeg desuagtet paa mine gamle dage anbefaler, at vi grundlægger republikken i Frankrig, saa er
105 det af hensyn til forholdene, saadanne som de er i dette land. Og ligesom litteraturen, navnlig historieskriverne vil være enig med Thiers, saaledes er politikere af alle nationaliteter enig i det. Jeg kunde anføre folk, amerikanere

ligesaa vel som russere, videnskabsmænd og politikere, som nøie har studeret disse forhold.

Derfor mener jeg, at der er ingen grund til, hvor talen er om at sammenligne det konstitutionelle kongedømme og republikken, disse to statsformer, at fremstille den ene som folkefrihedens bærer, den anden som det modsatte. De har begge vist sig lige skikkede til efter forholdene og forudsætningerne at være formen, at være organet, at være bæreren af samfundets fri og lykkelige udvikling. Der er to smaa stater, hvor mange af os er personlig kjendt - jeg for min part har opholdt mig nogen tid i begge - de er republikken Schweiz og kongeriget Danmark. Der vil heller ingen benegte, tror jeg, som er kjendt med det, at baade den aandelige og den materielle udvikling gaar lige saa lykkelig, og folkefriheden har udviklet sig ligesaa lykkelig i Danmark som i Schweiz. Naar man har seet i foredrag og i pressen trukket frem skyggesiderne ved republikken, saa er det en ensidig og misvisende behandlingsmaade. Man kan, og man bør høit beundre den schweitziske republik. Den har forstaaet som intet statssamfund i Europa at forene under den frie styrelses form 3 - ja endog 4 - nationaliteter, 2 hovedkirkesamfund foruden en hel del dissenter, at være et asyl og fristed i længere tid for politisk forfulgte fra de øvrige europæiske lande, og der har foregaaet en materiel blomstring, og der foregaar et intenst arbeide i samfundet for folkeoplysning og folkeudvikling, som fortjener den høieste beundring.

Men endnu flere af os er kjendt i Danmark, og jeg spørger alle, som er kjendt der, gaar ikke udviklingen godt, storartet godt der? Den materielle udvikling har i visse punkter gjort Danmark og det danske folk til mønster for de europæiske lande, og den politiske udvikling, hvor man skulde arbeide sig ud af enevældets styrelse i løbet af 50 aar fra 1849, er gaaet med rykninger og rivninger, og der har naturligvis været endnu voldsommere rykninger og rivninger for udviklingen af det schweitziske edsforbund. Det viser os livets vekst og magt i folket. Slig er det gaaet, at det danske statsforbund nu staar som et af de moderne konstitutionelle kongeriger i Europa.

Naar jeg sammenstiller netop disse, som i mange henseender med hensyn til størrelse, politisk betydning og befolkningens arbeidsomhed kan være at sammenligne, saa kommer jeg akkurat til det samme resultat, som, naar jeg sammenligner det engelske monarki og den amerikanske republik. Det lader sig ikke gjøre at sige, at det ene betyder frihed og fremskridt og det andet stagnation eller demoralisation eller noget saadant. Begge de statsformer, baade den

schweitziske og den danske, har vist sig i stand til at være bærere af en moderne
samfundsorganisation, hvorunder folkets frihed, folkets vekst og folkets lykke
150 har kunnet udvikle sig saa godt, som nutidens forhold tillader. Det er at leve paa
en doktrin at ville stille et absolut princip op her. Ligesom den gamle
konstitutionelle monarkist Thiers fik en stor, kanske den største fortjeneste af at
organisere Frankrig som republik, dette revolutionens Frankrige, hvor
udviklingen har gjort det til at være den naturlige løsning - og at hans
155 synsmaader var rigtige, har nu over en menneskealders erfaring stadfæstet -
ligesom monarkisten Thiers organiserede den franske republik af praktiske
hensigtsmæssighedshensyn, saaledes var der nogle af de italienske republikanere,
som var de ledende mænd under den italienske frigjørelse, som støttede
monarkiet. For Italien er monarkiet blevet en samfundsform, som viser sig at
160 svare til nutidens opgaver. Léon Gambetta sagde en gang under en samtale med
den italienske konge - det var endog den gamle Victor Emanuel som spurgte: -
Hvad vilde De gjøre, hvis De var i Italien? Stille mig til Deres majestets tjeneste; i
Italten er det konstitutionelle kongedømme republikken.

165 Jeg kunde fortsætte denne sammenligning længere, men jeg skal ikke opholde
tiden med det; men jeg har pegt saa udførlig paa det, fordi jeg tror at den rette
vei til at finde frem til den rette forstaaelse her er at tage livets praktiske
eksempler, praktiske erfaringer.

170 Naar vi nu ser paa vort eget folk, vort eget samfund og den udvikling vi har
gjennemgaaet i det nittende aarhundrede, saa har det været en udvikling af et
folk fra at være et landsfaderlig styret, umyndigt, oplyst, efter forholdene
merkelig oplyst folk, godt og bravt og ærligt folk - jeg kan godt bruge det samme
adjektiv, som den foregaaende taler har brugt - vi har vokset og udviklet os i
175 dette aarhundrede fra at være et saadant landsfaderlig styret folk til at være en
selvstyret nation, for at bruge Johan Sverdrups ord, under hans majestæts
kongelige præsidium. Vi har magtet at udvikle det norske kongedømme til at
blive organ, om man vil, tjener for en samfundsudvikling bygget paa, baaret af
og belivet ved folkets egen deltagelse og eget arbejde i samfundsanliggenderne.
180 At unionen har bragt rivninger og tilslut ført til, at det brast for det norske
kongedømme at funktionere, det er et udenforliggende forhold, som ikke har
betydning, naar her er tale om kongedømmets evne til at være organ for
samfundslivets funktion, vekst og udvikling.

185 Dertil er vi naaet gennem en lang udvikling, gennem et fremragende og dygtigt

politisk arbejde, som væsentlig har foregaaet i denne sal, og hvortil er knyttet utrætteligt og fremragende politisk arbejde af en række fortjente og fremragende mænd lige fra præsident Christie til den sidste præsident i stortinget.

190

Dette samfund vil vi indrømme har vist en politisk udvikling som meget faa. «Men det har været knyttet til den republikanske statsform.» Ja, det hører jeg, man paastaar: Vi har i grunden i disse 90 aar været republikk. Jeg begriber ikke den paastand. Det norske kongedømme har uafladelig været i funktion. Norges
195 konge har rigtignok den længste tid resideret paa Stockholms slot; men han har regjeret paa sit kontor der, omgivet af 3 ansvarlige norske mænd, som havde at forelægge ham, hvad den kongelige norske regering havde indstillet og foreslaaet; det har ikke været unionskongen, som har regjeret Norge. Ulykkeligvis har unionskongen i enkelte spørgsmål traadt frem istedenfor den
200 norske konge og voldt disse vanskeligheder, som har ført til opløsningen; men den almindelige styrelse, den almindelige udøvelse af sin funktion har været tillagt kongen og været udøvet af ham under et ansvarlig raad. Det gaar da ikke an at sige andet, end at dette er det konstitutionelle monarki; selv om kongen har boet udenfor landet den længste tid af aaret, saa har han været omgivet af
205 ansvarlige norske embedsmænd overensstemmende med Norges grundlov og har regjeret i de former, som det norske samfundsliv har oparbejdet.

210

Forholdet er altsaa i dette øieblik, at ligesom den gjældende grundlov, som vi hævdede og vergede den 7de juni, gjør Norge til et kongerige, saaledes er Norge
historisk og faktisk et kongedømme. Jeg er ikke i tvil om, at det fremdeles er «kongeriget Norge». Om man nu vælger en konge, hvad vil altsaa det sige? Det vil sige, at der bliver en ny mand, som betræder den norske kongestol; forøvrigt fortsætter den norske stat at fungere i alle henseender som før med det, at unionen for altid er borte. Det er netop dette, som gjør, at der ikke er foretaget
215 nogen revolution, men kun en hævden af vor forfatning. Dersom vi skal gaa over til en anden form for den frie samfundsstyrelse, til det, man kalder den republikanske form, saa vil - skjønt jeg altid har troet, at det var meget rigtigt og rammende, hvad Fredrik Stang allerede som ung mand skrev, at det konstitutionelle monarki var ikke en modifikation af enevældet, men en
220 modifikation af republikken, saa i og for sig mener jeg ikke, at der er nogen principiel forskjel mellem de to statsformer, men formel forskjel er der dog - saa vil det, om vi nu gaar over til at skabe os en ny form for dette, medføre indad selvfølgelig en væsentlig omdannelse af formerne for samfundslivet og samfundsvirksomheden.

Naar man skal begynde at omorganisere toppen af den udøvende magt, vil det og maa det naturligtvis og bør det medføre passende omdannelse af formerne nedigjennem, og under denne formning, under dette arbejde med at skabe og
230 omstøbe samfundslivets former i statslivet nedigjennem det kommunale liv og hele det offentlige livs former for at faa gennemført en ensartet stil og regel i det, vil der gaa, lad mig sige en menneskealder, før vi vænner os til, orienterer os i disse nye former. Hvis det kommer dertil, finder det norske folk, at det vil gaa til republikken, saa tviler jeg ikke paa dette folks evne til ogsaa at tilegne sig og
235 benytte denne form. Men der vil gaa - jeg har brugt udtrykket en menneskealder, der vil gaa aarrækker, før vi øver os op i det nye, før vi finder den rette form og skik baade paa den ene og den anden maade. Naar man forandrer formen, saa har det det at betyde for et samfund, at den form, man er vant til, den form, som er indarbejdet, den form, som folket har formaaet at beherske, 240 benytte, bruge og gyde livets levende kræfter i, den haandterer man lettere, den bruger man lettere, end om vi nu skal kaste den bort. At prøve at finde en ny form, hvori vi skal indgyde de samme livets kræfter, altsaa det at gaa over til den republikanske statsform, vil forbruge en generations politiske arbejde og politiske kræfter, og jeg anser ikke den fordel, som man vil naa, naar den opgave 245 er løst, naar man staar med en republik, som man har vænnet sig til at haandtere - jeg anser ikke den fordel, som man da vil have opnaaet, for at være saa stor, at den er værd denne generations politiske kamp og arbejde.

Som sagt, jeg anser begge disse statsformer, hvor de er oparbejdede, hvor de har 250 den historiske tradition og den historiske ret og det praktiske livs ret, for at være lige gode; jeg ser ikke nogen principiel forskjel i det. Havde vi haft republikken, skulde jeg ikke ønsket at indføre arveligt kongedømme; men da jeg ikke kan se, at der er nogen i almindelighed seet væsentlig fordel ved den ene fremfor den anden, saa kan jeg ikke tilraade nu at kaste vort folk ud i det lange arbejde at 255 oparbejde den republikanske statsform og gjøre den til et hensigtsmæssigt organ for det norske folks liv.

Det er min hovedbetragtning, naar jeg ser paa forholdet indad.

260 Ser man paa forholdene udad, saa siger man altid med megen styrke: Vi vil ingen udenrigspolitik have. Jeg har brugt selvsamme udtryk, og kan være enig i det, dersom man bare finder den rette begrænsning for udtrykkets betydning, at opgaven maa være at holde os udenfor deltagelse i de kombinationer og

265 alliancer, som kan drage os ind i krigseventyr sammen med nogle af de europæiske krigerstater. Og det er naturligtvis det, man vil. Men netop dette at hævde og bevare neutraliteten, at holde sig neutral ikke alene under krig, men ogsaa i fredens dage, holde sig neutral lige overfor de politiske kombinationer mellem magterne - det er en meget væsentlig udenrigspolitik. Jeg mistyder ikke
270 udtrykket og er forsaavidt enig i det; men man skal huske, at det maa betyde dette, at vi skal føre en meget kraftig udenrigspolitik. Dens maal skal være at holde landet udenfor de farlige kombinationer; men den kræver aarvaagenhed, den kræver daglig paapasselighed, og den kræver indflydelse. Den eneste udenrigspolitik, vi rent politisk seet skal have, det er den; men det er ikke det
275 samme som ingen udenrigspolitik, tvertimod, det er en stadig levende udenrigspolitik.

Saa er der en anden udenrigspolitik, vi skal føre. Der er ingen politik, som i nutiden spiller den rolle i det internationale liv som netop den, som vi maa
280 lægge hovedvegten paa: Det er at sikre saavidt muligt vore internationale materielle forbindelser. Traktatordnede handels-, told- og kommunikationsforhold er jo noget, som efter den bismarckske tid mere og mere er blevet det herskende i staternes forhold, og der er der en uhyre interesse for dette land, som har saa mange næringsgrene - hver enkelt vistnok tarvelig,
285 men i antal af næringsgrene er Norge et af de mest fremtrædende lande, og derfor maa det lægge an paa paa visse punkter at leve sterkt paa eksport og paa andre punkter maa det have stor import. For os, som er saa lidet selvhjulpne, har netop de internationale forbindelser gennem traktater og alle de forhold den aller største betydning, og her har vi en udenrigspolitik, som det maa blive
290 Norges selvstændige regjerings sag at føre med al den indsigt og kraft og med al den støtte og hjælp fra udlandet, som kan opnaaes.

Og spørger vi her, hvad der vil tjene os bedst, saa er det naturligtvis en uhyre overdrivelse at tale om, at en republik vil staa isoleret. Den vil i de første aar staa
295 mistænkt, ikke mistænkt for at lure paa onde planer, men mistænkt for, hvorvidt det norske folk endnu kunde give den stabilitet. Der er intet, som man netop i de materielle forbindelser er ræddere for, end hvis et samfund viser tegn til at være utrygt, usikkert og vaklende, saa kan man tænke, der snart kan blive forandringer. Det skaber en mistillid, som virker svækkende og lammende paa
300 alle forbindelser udad, og som virker svækkende og lammende paa virksomheden, ogsaa den aandelige virksomhed hjemme. Det er jo noget, som alle og enhver kan indse, at træder vi frem for Europa nu med en republik - dette

lille land, hvor det er et nyt eksperiment - saa vil man, som det ganske rigtig er
305 sagt over i Amerika - det er noget, som vi kan vide udenad, som vi kan læse os til
i verdenspressen - forholde sig afventende; man vil se. Dette her er altsaa en
omformning, en ny form, som nordmændene nu har fundet for sit statsliv; de
forkyndte rigtigt nok, at det var ikke revolution, de vilde, men da kongen ikke
kunde fungere, vilde de hævde sin forfatning; men nu er de kommet til det
310 resultat, at de vil omforme sin forfatning - vel! det er deres ret, lad dem det; men
vi faar nu se tiden an, se, hvordan dette gaar, om de magter at gennemføre
denne omformning, om den vil svække eller styrke landet, dets aandelige og
materielle arbejde.

315 Det vil blive den holdning, som udlandet i de første aar vil indtage, derom kan
ingen være i tvil, det kan enhver tænke sig til efter sit eget omdømme, saa at det
nu vil medføre en forsinkelse - jeg vil ikke bruge sterke ord - i vor udvikling at
foretage en forfatningsrevolution istedenfor at bevare den grundlov, som de
mest fremragende repræsentanter i denne sal gennem 90 aar altid har forkyndt
320 er nationens øiesten, og som vi «næst bibelen» vil hævde som den dyrebareste
skat for det norske folk - den skal vi altså nu tage paa at omdanne istedenfor at
bevare og hævde den. Jeg tror, vi bør stille os den opgave, som fædrene har stillet
sig i disse 90 aar - det er at udnytte og bruge dette revolutionens barn, Norges
grundlov af 1814, bruge den til folkets og landets fremgang og udvikling. Se her
325 har jeg fremholdt de hovedbetragtninger, som for mit personlige vedkommende
har været bestemmende til at slutte mig til det flertal i regjeringen, som anbefaler
stortinget at iverksætte valget af konge og derved afslutte 7de juniverket.

Der er et par ord til, som jeg kanske bør sige. Om jeg ikke siger dem paa
330 regjeringens vegne, saa handler det om regjeringens stilling - jeg ser, pressen er
meget interesseret i det. Det er jo overflødigt at sige, at hvis stortinget forkaster
regjeringens proposition, saa er regjeringens opgave løst, og stortinget har igjen i
sin haand den myndighed, det betroede regjeringen den 7de juni. Det er jo saa
klart, at det skulde ikke behøve at siges. Men der har været spurgt fra flere sider i
335 pressen: Sæt nu, at stortinget vedtager denne beslutning, og saa
folkeafstemningen udtaler sig mod den, hvad bliver da regjeringens stilling? Mig
forekommer det, at stillingen er klar. Dersom denne løsning ikke faar tilslutning
af folket, da er her ingen anden, som kan fungere som landets styre og give et
provisorium, indtil her kan blive forfatningsomdannelse, end Norges storting.
340 Da maa efter min mening - dette siger jeg kun som min personlige mening; for
regjeringen har ikke drøftet det - da maa regjeringen nedlægge sine embeder i

345 stortingets haand, og stortinget maa da organisere en styrelse paa den maade,
som det vil, som stortinget finder hensigtsmæssig, til at lede landets anliggender
under forfatningens revision. Hvordan stortinget vil organisere den, det bliver
en overveielse for sig selv, naar afstemningen er afholdt, hvis den giver det
resultat. Men regjeringen har samlet sig om denne løsning, som er foreslaaet her,
som den, vi har anseet for at være den mest praktiske og være det naturlige
logiske udslag eller afslutning - lad mig sige - af 7de junipolitiken, og som vi
350 mener hurtigst og greiest fører landet over i definitiv fast ordnede tilstande.

Jeg maa derfor paa regjeringens vegne paa det varmeste anbefale stortinget at
samle sig om denne beslutning, og jeg vil tillade mig idag, som jeg har gjort
engang før, at stille den stærkeste appel til medlemmerne af Norges storting om
355 at bevare det samhold og den enighed og bevare den selvbeherskelse og den store
loyalitet, som var vor styrke i begyndelsen af denne krise, og som bidrog saa
mægtig til at føre landet frelst gennem alle vanskeligheder. Lad denne
sammenslutning og denne enighed herske fremdeles, indtil landet staar der fuldt
frelst ud af krisen, lad den fremdeles være det, som er den bærende magt.

360

Kilde

365 Heiberg, J.V. (red): Unionens opløsning 1905 - Officielle aktstykker vedrørende unionskrisen og Norges
gjenreisning som helt suveræn stat. Kristiania 1906, s. 702-717

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/norges-fremtidige-statsform>

370

375

380